

Wolfgang Holz is, zoals zijn naam al doet vermoeden, van Duitse herkomst. Hij studeerde in Duitsland onder andere *Landespflege*, de Duitse benaming voor landschapsarchitectuur. Hoewel het om hetzelfde beroep gaat, is de andere benaming typerend voor het verschil tussen Duitsland en Nederland. Duitse architecten nemen het bestaande landschap meer als vertrekpunt, terwijl Nederlanders sneller geneigd zijn om opnieuw te beginnen.

Ostrya of hopbeuk: bijna een dubbelganger van haagbeuk, maar dan spannender en transparanter

Landschapsarchitect Holz ziet zichzelf als dienend aan het landschap

Je kunt maar één keer de juiste keuze maken bij het aanplanten van een boom, aldus Wolfgang Holz, landschapsarchitect in dienst van de gemeente Helmond. Als ik hem, met zijn uitgesproken mening over *Beheer Bewust Ontwerpen* en *Ontwerp Bewust Beheren* vraag wat zijn inspiratieboom zou zijn, heb ik no time een mailtje terug. Het wordt de hopbeuk oftewel *Ostrya carpinifolia*.

Auteur: Hein van Iersel

6 min. leestijd

Ostrya is volgens Holz niet echt een knaller in die zin dat hij een sensationele bloei of herfstkleur kent, maar het is wel een boom die nog relatief onbekend is en die veel meer zou moeten worden aangeplant. Holz snapt overigens wel waarom dat niet het geval is. Volgens de literatuur wordt *Ostrya* iets van 15 meter hoog. Daardoor is het een interessante boom voor plaatsen waar je een boom van de derde grootte te klein vindt en een boom van de tweede grootte te groot. Er zijn niet zo veel bomen die in de tussencategorie zitten. Wat diezelfde literatuur vaak vergeet te vermelden, is dat de hopbeuk bijna net zo breed wordt als hoog. Voor laanbomen is dat geen gewenste eigenschap. Daarbij wil je soorten die zo slank mogelijk opgaan en geen overlast geven voor het verkeer. De hopbeuk wordt in Nederland weinig aangeplant en Helmond is in dat opzicht geen uitzondering. Holz neemt me mee naar een standplaats in de Helmondse nieuwbouwwijk Suytkade, waar hij meerstammige Europese hopbeuken heeft

gemixt met *Gleditsia f. inermis*. De meerstammige valse christusdoornen en hopbeuken zijn geplant op een breed gazon, waar ze volgens Holz breed kunnen uitgroeien. Holz wijst naar de esdoorns die een paar meter verder langs de weg zijn geplant: 'Die staan er nu nog goed bij, maar uiteindelijk zul je zien dat de bomen in het gazon veel beter door-groeien dan de bomen langs de weg. Die esdoorns zijn weliswaar in boomgranulaat geplaatst, maar als de voedingswaarde daarvan is uitgewerkt, zul je zien dat die bomen stil gaan staan en gaan 'kwijnen'.

Straatbomenonderzoek

Begin deze eeuw werd in Nederland gestart met het Straatbomenonderzoek. In dit langjarige onderzoeksproject, dat helaas is beëindigd en waarvan jammer genoeg zelfs de website offline is, is ook de Europese hopbeuk meegenomen in vier gemeenten. Helemaal onbekend is de boom dus zeker niet. Toevallig staan in de straat waar het

INSPIRATIEBOOM

kantoor van Boomzorg in Nijmegen is gevestigd ook Europese hopbeuken. De manier waarop de hopbeuken in het Straatbomenonderzoek zijn geplant, zou waarschijnlijk de goedkeuring van de Helmondse landschapsarchitect niet kunnen wegdragen. Al deze bomen zijn geplant in relatief smalle profielen met weinig plaats om door te groeien. De groei is daarom in de meeste gevallen ook beperkt. Op plaatsen waar de voedingstoestand matig is, ontstaan volgens het Straatbomenonderzoek zeer transparante kronen met extra veel dood en dun hout erin. Opvallend is dat de groei in de meeste gevallen relatief gering is. Wolfgang Holz bevestigt dit, maar geeft ook aan dat de literatuur hierover niet eenduidig is. Onder ideale omstandigheden groeit de boom best snel. De boom zou overal groeien, maar een voorkeur hebben voor licht kalkhoudende grond. En in Helmond zouden die ideale omstandigheden weleens aanwezig kunnen zijn. Holz laat mij een bodemkaart van Helmond zien: bijna overal hang-

Hopbeuk groeit overal, maar heeft een voorkeur voor licht kalkhoudende grond

waterprofielen en matig kalkhoudend. De hopbeuk is een warmte-minnende boom en mede hierdoor geschikt als toekomstboom in een warmer wordend klimaat. Dit is makkelijk te verklaren als je weet waar de Europese hopbeuk van nature massaal voorkomt, namelijk aan de zuidkant van de Italiaanse Alpen. Hopbeuken worden daar vaak als hakbossen beheerd. Dat doet vermoeden dat ze in

die omgeving waarschijnlijk forse groeiers zijn. De hopbeuk is niet inheems in Nederland, hoewel hij dat wel ooit is geweest. Vóór de laatste ijstijd kwam de boom wel in onze streken voor, maar hij is daar weer verdwenen. Na de laatste ijstijd is de boom door de oprukkende ijsmassa verdrongen en niet meer op eigen kracht teruggekomen.

Oorlogsverklaring

Voor Holz is de keuze voor hopbeuk daarom in zekere zin bijna een oorlogsverklaring tegen het onnodig en onjuist 'stempelen' van laanbomen langs iedere doorgaande weg. Holz is van mening dat in Nederland te veel bomen op foute plekken worden aangeplant. Daarom is hij ook geen voorstander van boomgranulaat of bomenzand. Een boom hoort volgens Holz gewoon in de volle grond geplant te worden. De referentie is immers de natuurlijke stofcirkel en die is bij een boom in de verharding onderbroken. Aanplant in de volle grond is beter voor de boom, maar ook beter voor het gemeentelijk budget.

Als we de nieuwbouwwijk Brandenburg in lopen, laat Wolfgang Holz mij zien wat hij bedoelt. In een trottoir van dure gebakken stenen zijn op de gebruikelijke manier om de zoveel meter esdoorns geplant. 'Geplant', schampert de landschapsarchitect. 'Gestempeld is een beter woord.' Deze bomen staan er een jaar of zes en zijn schijnbaar goed gegroeid – hoewel dezelfde bomen in de volle grond nog veel beter zouden groeien. Het probleem is echter dat het trottoir om de zoveel jaar opnieuw moet worden gestraat. Holz tikt met de tip van zijn schoen tegen een straatsteen aan. 'Ik denk dat deze steen volgens de CROW-normen al niet meer goed ligt. Je zou hier al over kunnen vallen.' Op korte termijn zal de gemeente hier voor de tweede keer de straat op moeten halen. Dat kost op schaal van Helmond tonnen, die er niet zijn en die bespaard hadden kunnen worden wanneer de bomen op de juiste plek geplant waren.'

Architecten

Holz is ronduit kritisch over zijn collega- (landschaps)architecten. Korte termijnvisie is volgens hem schering en inslag. Het gaat te veel over het beeld op korte termijn, terwijl de insteek juist zou moeten zijn om iets te maken wat op langere termijn goed te beheren is en doorgroeit naar het gewenste eindbeeld. Als we even verder door Suytkade lopen, wijst Holz moeiteloos een tweede voorbeeld aan van slecht geplante bomen. Op en tegen een grote kunstmatig aangelegde heuvel staat een aantal bomen te kwarren. Een gemiste kans, volgens Holz. Op deze plek zouden best goed

groeïende bomen geplant kunnen worden, want er zijn voldoende mogelijkheden voor een goede groeiplaats.

Helmondse methode

Om bovenstaande praktijken zo veel mogelijk te voorkomen, heeft de afdeling groenbeheer van de gemeente Helmond in 2013 een officieel document opgesteld met de titel 'Standaard duurzame aanplant bomen'. Dit is een officieel stuk, dat ook door de Helmondse raad is aangenomen en daarmee de officiële standaard is voor aanplant in de gemeente. Het document beschrijft haarfijn aan welke voorwaarden een goede groeiplaats voor een boom moet voldoen. In de praktijk komt het erop neer dat bomen – enkele uitzonderingen nagelaten – alleen nog maar in de volle grond geplant mogen worden. Het document is in feite een neerslag van de jarenlange discussie tussen architecten en beheerders. Architecten zijn doorgaans van mening dat overal in de openbare ruimte bomen geplant moeten worden, terwijl beheerders de keerzijde 'cadeau krijgen': slechte groeiplaatsen die allerlei problemen veroorzaken, variërend van opgedrukte bestrating tot kwijnende bomen en mogelijke claims van burgers na valpartijen.

Nadelen

Terug naar de hopbeuk, waar dit artikel over gaat. De boom heeft volgens Holz veel voordelen, maar zeker ook nadelen. Als nadeel zou je kunnen noemen dat de boom niet door insecten wordt bestoven, maar door de wind. Bijen en hommels hebben dus geen profijt van aanplant. Verder zijn hopbeuken volgens Holz niet echt geschikt als laanboom. Dat komt vooral door de brede groei. Het is beter om de boom aan te planten als parkboom of, zoals in Helmond, als meerstammige in een brede groenstrook, waar de boom vrijuit de breedte in kan gaan.

Holz laat de gietranden bij voorkeur wat langer om de boom zitten. Ze beschermen de boom tegen al te ijverige groenmedewerkers die met hun maaiers de stam beschadigen. Als de vrij groeiende boom eenmaal wat groter is geworden, bestaat dat gevaar minder door de brede groei. De boom claimt dan zelf zijn ruimte.

Be social

Scan of ga naar:

www.boomzorg.nl/artikel.asp?id=19-5747